

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 28. aprillil 1971

Nr. 33 (3618)

13. aastakäik

'Parempoolsed tuuled' puhuvad tudengite seas

STOCKHOLM — Viimasel ajal tehtud tähelepanekute kohaselt on Rootsi ülikoolides tunduvalt hakanud vaibuma vasakextremistlike kisakõrde aktiivsus. Pendl nähtavasti on hakanud liikuma tagasi ja suuremas osas kõrgemates õppeasutustes on üliõpilaskondade juhatused kodanlike maailmavaadetega. Varem oli asi koguni nii kaugele läinud, et näiteks parempoolsed tudengid lihtsalt ei julgenud aktiivsest poliitikast osa võtta.

Seda sellepärast, et kardeti pärast ülikooli lõpetamist kahjustada karjääri. On selgelt tõestatud fakt, et näiteks sotsialistlikult aktiivsel üliõpilasel on ka hiljem kergem kõrgemal kohta saada kui sellel, kes on töötanud "opositsioonis".

"Vasakfashistide" tegevust on muu seas omal nahal tunda saanud ka eesti rahvuslikult mõtlevald üliõpilased, keda eriti punastes õppeasutustes diskussiooniõhtutel lihtsalt mahajäetud kui nad jhuslikult jalgasid avaldada oma seisukohti näiteks Eesti küsimuses N. Liidu okupatsioonios. Peale selle tembelidat neid eranditult "fashistideks", ilma et niimetatud punakaartlastel õieti oimugi fashismi-natsismi õigest olemusest või "õpetustest".

Kodanlike rootsi üliõpilaste esindajad märgivad, et muudatus põhjuseks on arvatavasti asjaolu, et "punased" on ise lõhestatud, et üliõpilased lihtsalt on tühinenud välispoliitilisest tegevusest. Kaasaarvatud

maoistlikest leninistlikest, stalinistlikest ja marksistlikest revolutsiooniteooriatest, mis hetkel tunduvalt küll põnevad kuid lähemal uurimisel on monumentaalselt igavad ja tülikult utopistlikud.

Muidugi on otsustavaks teguriks ka süstemaatiline ja intensiivne töö kodanlike üliõpilaste endi poolt — hoolimata sellest, et hiljem võib töökohtade otsingul tekkida "habu üllatusi".

Vastukaaluks "vasakfashistide" USA-vastasele greuelpropagandale on opositsioon püüdnud teha ka omapoolset selgitustööd. On isegi saadetud uurimisgruppide otse Vietnami, kes on teinud tähelepanekuid kohapeal. Mispeale on jõutud otsusele, et niimetatud FNL tegelaste argumentid ei pea paika ning on ühekskülged. Ent "teise poole" artiklited on omakorda väga raske publikseerida Rootsi ajakirjanduses, kuna juhitud kohtadel on pahatunni just "vietconglased" ja muud taolised vasakpoolsed.

● New Yorgi Eesti Majas toimub Karl Niideri kunstinäitus 1941–1971 valminud loomingust. Karl Niider on sündinud Peterburis, elas hiljem Soomes ja saabus Eestisse pärast Vabadussõja lõppu. Lõpetas Riigi Kunstikooli ja on esinenud näitustel kodumaa, Saksamaal ja USA-s.

Kellamäng Petseri kloostris.

14 NOORT SAID USA-EESTLASE STIPENDIUME

NEW YORK (EPL) — 14 Rootsis elunevat eesti noort on nende 42 hulgas, kes said tänava USA-st Jüri Lellepi nimelise stipendiumi. Stipendiumide kogusumma oli tänava 14.600 dollarit (8.3000 krooni). Fond, mille asutas oma isa mälestuseks rahvusvahelise nimega eesti leidor dr. Otto Lellepi, jagab stipendiume fondikapitali protsenditest. Jagatav summa on suurimaid fondi tegevuse jaoks ja esimest korda läheb stipendiume peale USA, Rootsi, Saksamaa ja Austraalia ka Argentiinasse, Austriasse, Inglismaale ja Soome.

Stipendiumide jagamist korraldab eriline komisjon, mis selleks otstarbeks mälestusfondi eeskirjade kohaselt igal aastal kokku kutustakse. Komisjonis on esindatud viis eesti organisatsioonide Ameerikas. Käesoleva aasta stipendiumikomitee koosseis oli järgmine:

Villi Kangro (Eesti Teaduslik Uuring Ameerikas), praost Rudolf Kiviranna (EELK USA Praostkond Chicago), Kadri Niider (Eesti Üliõpilaste Toetusfond USA-s), Olev Olesk (N. Y. Eesti Hariduselts) ja Evi Vellenurme (Eesti Üliõpilaskonna USA-s Vilistlaskogus).

Soovalitud 1971/72 õppeaasta stipendiumideks oli esitanud 68 üliõpilast. Kuigi jagamisele tuleb sum-

ma oli suurem kui eelmistel aastatel, ei olnud see küllaldane et rahuldada kõiki väärkaid kandidaate. Stipendiumide komisjonil tuli sellestõttu ette võtta range selektsioon.

ROOTSIST on eelolevaks õppeaastaks 14 stipendiaati, nendest kaks välismaal õppimiseks:

MATTI ANNIKO: Sündinud 13. septembril 1947 Hannoveris (Saksamaal). Asus koos vanematega Rootsi 1948. a. Lõpetas gymnaasiumi priimusega 1967. a. Oskarshamnis. Õpib 1967. a. sügisest saadik artistideust Stockholmis. Saavutas med. kand. astme 1969. a. kevadil. Loodab saavutada med. lic. kraadi 1973. a. Tegutsenud üksikskaudina. Stockholmis Eesti Üliõpilaskonna liige. Akadeemi-

liselt korp. Fraternitas Estica liige ja alates 1971. a. esimees.

MART AVASOO: Sündinud 21. juunil 1944 Tõrvas; saabus samal aastal koos vanematega Rootsi. Lõpetas Eesti Täienduskooli Olofströmis 1957. a., gymnaasiumi Karlshamnis 1965. a. Õpib alates 1966. a. Lundi ülikooli õigusteaduskonnas ja loodab sooritada iur. kand. eksami 1972. a. Tegutsenud skaudina. Olnud Eesti Üliõpilaskonna Lundis ja Eesti Üliõpilaskonna Rootsis laekuriiks. Akadeemiliselt korp. Rotalia liige.

ANU BLUNT: Sündinud 17. märtsil 1947 Södertäljes. Lõpetas samas Eesti Täienduskooli 1959. a. ja sooritas küpseuskami 1963. a. Õppinud seeläbi Järg. lkk. 7.

Stipendiumisaajaid — Reet Hendrikson, Anu Blunt ja Tiit Vildes.

PETSERI KLOOSTRI VARAD KUULUVAD EESTI AP. KIRIKULE

Londoni "The Times" 25. märtsil ilmunud Lääne-Saksamaa korrespondendi kirjutusest, et Rheini jõe ääres asuvas Recklinghauseni eramuuseumis on avastatud Petseri kloostris ja Narva kirikute varasid. Teate alusel esitas Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku Sinod Saksaa Liiduvabariigi valitsusele avalduse Liiduvabariigi Stockholmis suursaadiku kaudu, paludes Lääne-Saksa valitsust küsitusess teostada juurdust ja teatada selle tulemusist.

Samaaegselt teatas sinod Saksaa Liiduvabariigi valitsusele, et Petseri kloostris arvatavalt varad kuuluvad Eesti Ap. Õigeusu Kiriku Sinodi valitsemisele, mille asukoht on Rootsis ja et varasid ei saa ühelgi juhul ega ühelgi ettekäändel anda N. Vene kiriklikku või vaimulikku võimu esindajatele.

Kirjas, millele alla kirjutatud Sinodi esimees ülempeester N. Raag ja abiesimees protonotar J. Poska, öeldakse veel, et Sinodi nõudmistest õiguslikuks aluseks on Eesti Ap. Õigeusu Kiriku põhimäärus, mis aval-

dages E. V. Riigi Teatajas, nr. 48, 1935 ja mille artikkel IV kirjutab ette, et kloostrid ei oma Eestis juriidilise isiku õigusi, ja kuuluvad otsestelt metropoliidi ja Sinodi valitsemisele.

Järgnevalt juhib kiri veel tähelepanu sellele, et Saksaa Liiduvaba-

riik pole tunnustanud Eesti inkorporimist N. Liitu. Sellest järeldub, et Vene võimu organite võimalikud taotlused Eesti varadele, mis asuvad Saksaa Liiduvabariigis, tulevad Liiduvabariigi astutest tagasi lükata.

Järg. lkk. 7.

Nõutakse uusi raadiosaateid okup. Eestisse

NEW YORK — Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides esitas president Richard Nixonile märgkirja olukorra kohta, et eestlased koos lülitate ja leedulastega on ainsad Ida-Euroopa rahvad, kellel ei pruudvad omakeelsed raadiosaated kodumaa Vaba Euroopa (Free Europe) ja Vabadusraadio (Radio Liberty) raadiovõrkudes. Niisugused saated on nõutud juba ligi kahekümne aasta kestva, kuid tulemusteta. Viimased ajal on aga mõlema radio juhtide poolt teatatud, et eestlased ja leedulased saadete lisamiseks nendesse raadiotes ei ole muid takistusi peale raha. Eesti Rahvuskomitee taotleb presidendi kassabi Balti riikide jaoks uusi saadete loomiseks.

Samas küsimuses saadeti märgkirja ka Esindajatekoja liikmele New Yorgist John J. Rooneyle, kelle büroos Washingtonis raadiosaadete pärast isiklikult käis E. Rahvuskomitee esimees Heikki Leemest koos peavaliniku Gerhard Buschmanniga. Märgkirjaga presidendi poole pööramiseks andis E. Rahvuskomitee põhjust Vaba Euroopa ja Va-

badusraadiote küsimuses viimasel aja tekkinud olukord. New Jersey republikanist senaator Clifford P. Case esines paljastusega, et nimetatud raadiote finantseerijaks kümnetesse miljonitesse dollaritesse ulatavate summadega olevat kesklure-agentuur, CIA.

Kongressis avaldati seisukohti, et Järg. lkk. 7.

Raadio- piraadid N. Liidus

MOSKVA — Raadiomataõõride erasaated, millele kui "piraadidele" juhtiti tähelepanu juba 1939. on hakanud N. Liidu võimudele üha rohkem meelehärna tekitama. Hoolimata asjaolust, et niilitsavõimude juures opereerivad erisektsioonid nende avastamiseks, töötavad salajasel raadiojaamad paljudes suuremates vene linnades.

Raadiomataõõride tegevus on N. Liidus küll legaalne, kuid selleks on vaja vastavat luba ja tingimuste täitmist, et tegevus seisneb vaid tavavalises süütu jutuajamises. Nüüd aga tekib üha rohkem saatjaid, mis paitskavad eestriisse läänemaisel muusikal ja rezhimivastasel anekdotel. Võimused on ajanud marru ka usulised saated. Saatejaamade konstrueerimine, mis suudavad opereerida kuni 300 km raadiuses, on suhteliselt lihtne ja varustust saadakse tihti telefonikioskitel rüüstamise teel. Rahvas aga kuulab piraatsaateid meeleldi, kuna saated on alati vaimukamad ja informatiivsemad kui riigi propagandalisel "plaanitütmise" programmil

EPL

28. aprillil 1971

NOATERA PEAL

Joimumaa Soome on kogu päraesaja aja kōndinud sōna tōsisēs mōttes noatera peal. Iga sammumale kaaluda ja arvestada, et mitte ristipõlki langeda hāvingusse. Ja vālismaailm on harjunud selle Soome n.n. eriseisundiga, mida see maa ise nimetab delikaatselt neu-traaalsuseks, kuid mis tegelikult on pidev sõltuvus suurest naabrast, kes kunagi pole teinud sellist saladust, et ta pūitab oma tahtmist teostada ka Soome siseasjades. On selge, et president Kekkonen, kes on sageli pūdnud naabrite soovē silmēt lugeda, et neid heas tujuis hoida, ei ole pōrmugi kerge. Seda rōhkem, et naaberriigi on soom-laste sisepoliitikas oma küllalt mõnē esindus olemas rahvademokraa-tide-kommunistide nōel, kes oma-korda pidevalt punktstreikidega ja poliitika pūuavad valmistada de-mokraatiale raskusi, isegi vaata-mata sellele, et nad ise hulk aega kuulsust valitsuses.

Kui Rootsis kõneldades ka karde-takse vasakulekäändumise pärast, siis Soomes on see vasakulekään-dumine veelgi tugevam reaalselt, kuna maa positsioon takistab loo-mulikku vastureaktsiooni tasakaa-lustamiseks. Soome ringhääling ja TV ajavad ühekselgusest poliitikat ja näit. TV-näidendid on mõnikord nimetatud koguni peidetud "in-struktsiooniks, kuidas teostada revolutsiooni ja võimu üle võtta" revolutsiooni ja võimu üle võtta". Rahvas reageeris viimastel valimis-tel küllalt selgelt: vasakpoolsed erakonnad vähenesid (kommunistid ja sotsialistid) viimased aga üsna vähe) ja isadipoliitika raskust kandeved keskerakond, kuhu kuulub president, oli samuti kaotajal pool. Normaalse olukuse, et valit-susvastutus oleks läinud kas või osaliselt tugevnenud erakonda-dele, kuid seda ei sündinud, ilm-sest peamiselt selle tõttu, et suur naaber sellist lahendust ei soovi. Seda andis mõista selgelt ka pre-sident ise. Ja nii moodustati valit-sus sotsialistide juhtimisel, kes kaasas on ka kommunistid, kes peaministrile pidevalt muresid val-mastav ja heolupoliitikat ohustav. Iseoomustav kommunistide pūidlustes on olnud pūidlus korra võime oma kontrolli alla saamine — nii näiteks on nende poolt antud kohtumister kordu-valt nõudnud, et politsei alluta-taks kohtumisteriiumile ja enamdatas siseministeriiumist, mille esotasas ei ole kommunisti. Kohtumisteri on pärast sõja lõ-pu, kui kommunistid kuuluvad va-litsusse ja nendele kuulus ka si-seministeriium, juhtiv mees sala-politseis. Tuleb meenutada, et too-kord oli ettevalmistamisel riigi-pōre, mille ära hoidis kommunisti-lik siseminister Leino, kes riskis plaanide paljastamisega. Pōore jäi ära, Leino kaotas oma koha ja hei-deti parteist välja.

Koosvalitsemisel kommunistide-ga on mujal maailmas alati olnud see nōrk külg, et ikka ja jälle on need koostööd lõppenud riigipō-retega ja satelliidistatamisega (Tshehhoslovakkia, Ungari, Poo-la jne.). Kommunistid ei ole ni-melt Euroopas kusagil tulnud või-mule demokraatlikku enamuse saavutamiseks, s.o. rahvahāletusel. On arusaadav, et ka Soomes ei pūudu kartused selleks arenguks. Teiselt poolt on kommunisti-d peale streikide katsumud prop-agandaga saavutada maad rahva hulgas. Kui vaadelda soome üliōpi-laskondades tekkinud tugevnenud punast kallakut, siis on teatud ta-gajārgi ilmselt saavutatud vāhe-malt noores sugupōlvēs, kellega on pidevalt koostööd laendatud.

Tāhelepanu Soome olukorras vāa-rib ka uurimiskōmissjoni kōi-kulaskimine, milline peab tegema parlamendile ettepanekuid praeguse pōhiseaduse muutmiseks, muu hulgas seisukohta vōttes, kas jatkata senist demokraatlikku deed või võtta eeskujusid idast, n.n. Kōne all on olnud ka kvalifitseer-itud enamuse nōudmise kaota-mine pōhiseaduslike kōsumisus, mis arusaadavalt annab suuremaid vōimalusi edusunnā ühel või teisel koalitsioonil lihtlāheleenus-misega pōhiseaduse muutmiseks. kō-simus on muidugi, et kui ka selli-ne muudatus teostatakse, millises suunas seda siis kasutatakse? Juba vōimaluste loomine on pāhānde-line.

KLA

Aafrika-abi

Inglise leht The Sunday Tele-graph ja selle korrespondent Mosk-vas Frank Taylor sattusid Kremli viha alla selle tõttu, et Taylor oma lehele andis informatsiooni ühest vene propagandistide kāsraama-tust, kuidas tegutseda Aafrikas ja neegritega, et seal mõjuvõimu saa-vutada. Valitud osi raamatust ei annud mitte ainult Sunday Tele-graph edasi, vaid ka BBC saated Aafrikasse, mis informeerisid otse-selt neid, kelle juures venelastel asjad käimas on. Pravda ründas kiiresti inglise ajalehte, süüdistas-tades seda nōukogude kavat-suses "laimamises". Pravda nime-tas raamatut süüliiga ebaoriginaal-seks, et seda refereerida Sunday Telegraph vastab, et muidugi ei ole infiltreerimistehnika, mida kir-jeldatakse, originaalne — seda on kavandanud Leinin ise pool sajan-dit tagasi. Originaalne on vaid see, et Moskva katseb selle dokumēnti vānu võtteid kasutada oma trude sõprade vastu Aafrikas.

Raamatu nimeks oli "Politiilised erakonnad Aafrikas", mis on koos-tatud Teaduste Akadeemia Aafrika Instituudis ja mis ilmselt ei ole määritud lääneliste silmalede. Ja ka mitte aafriklastele.

Käbi Laretei esineb USA-s

NEW YORK (EPL) —Käbi La-retei sooritab järejekordse kontser-trei USA-sse, esinemas 27. mail Yorgis Lincoln Centeri Alice Tully Hallis.

Esimest korda esines Käbi Laretei New Yorgis aastal 1966, samuti on ta esinenud ka hiljem USA-s, m.h. Washingtonis Valges Majas. Seekord esitab ta klassikalise kava Beethove-ni, Schuberti ja Händeli tōdest, ka-vas on ka rootslane Lars Erik Lar-soni "Tre Fughette".

● Stockholmis tähistab 24. apr-ilil 60-aastast sünnipäeva Andres Tamngren (sünd. Kornblom) Vorm-sist, kes töötab õffirmas Texaco ametnikuna. Ta on Haapsalu eesti gümnaasiumi lõpetaja.

● Saltsjö-Boos pühitses 25. apr-ilil oma 50-aastast sünnipäeva Va-len-tin Nögene.

VÄLISKOMMENTAAR

BERLIINI MAHHINATSIOON

Ühenduses käimasolevate läbirää-mistega Berliini kōsumisus on vene-lased uue mahhinatsiooni hakkama saanud. Päev enne Ühendriikide, Suurbritannia, Prantsusmaa ja Nōukogude Liidu suursaadikute kokku-tueltul 18. istungiks avaldas poola ajaleht "Czyście Warszawy" rea ük-siksaju ettepanekust, mis vene suur-saadik Abrassimov oli teinud lääne-litlaste suursaadikutele 26. märtsil Berliini asjus. Poola lehe andmetel pidi N. Liit olema valmis tegema torvet rida järeleandmist ning suure-malt jaolt nōustuma läänelitlaste nōudmistega, kui Saksa Liiduvabariik loobub valitsusorganite kokkutule-kust Lääne-Berlinis. "Zycie Warzawy" seletas, et andmed on saadud "usaldusväärsetest poliitilistest ring-kondadest Brüsselis", kus vene ette-paneku tähtsametset punktideid ol-akse teadlik.

Juba fakt, et ühe Varsnavipakti maa ajaleht avaldab mõne vene sa-lajase dokumēnti sisu, oli iseenest hāmmastav. Ent samal päeval, kui suursaadikute 18. istung Berliinis aset leidis, kinnitas N. Liidu ametlik et-tepandebüroo Tass, et Nōukogude et-tepaneku tähtsamad punktid Berliini kōsumise lahendamistks on nüüd teatavaks saanud. Tōendina tōi Tass ingliskeelses tōlkes poola ajalehes "Zycie Warszawy" päev varem avaldatud artikli kogu ulatemes. Lu-gu oli seda silmatorkavam, et Tass ei tavatse nii hoolikaks olla muidu, kui väga oluliste dokumēntide puhul. Sellest peab järeldama, et kõneole-va dokumēnti publitsereimine Vars-savi lehes oli hoolitsat ette valmis-tatud ja Tassi ülesandeks jäi ainult kinnitada, et tegemist on etisa do-kumēntiga.

Kuidas see ehtsus tegelikult välja nägi, selgus kohe nii Bonni kui Ber-liini kaudu. Bonni valitsusringkon-dades mõnati, etpoola ajalehes aval-datud punktid ettepanekust on küll oiged, kuid samas on mitmed punk-tid mainimata jäänud, mispärast vene ettepaneku paistab paremas valguses kui ta seda tõeliselt on. Bonnis aval-dati ühtlasi kahtsust selle "diplo-maatilise indiskreetuse" puhul, mil-le tagajärjel ühel poola lehel oli vōi-malik edasi anda ise vene ettepan-e-kust Berliini asjus. Neljārgi suur-saadikute 18. istungil Lääne-Berlinis pūidis N. Liidu esindaja Abrassi-mov vene mahhinatsiooni üle siluda optimistliku seletusega, et edusam-mud Berliini kōsumise lahendamisel olevat jatkuvasti vōimalikud. Inglise suursaadik sir Roger Jackling leidis seevastu, et Nōukogude viimane et-tepanek pole olukorda nimetamis-vārselt muutnud. Prantsuse suur-saadik Jean Sauvagnargues arvas lihtsalt, et kõik oleneb sellest, kui-das läbirääkimised arenevad. Ühend-riikide suursaadik Kenneth Rush märkis omalt poolt, et kuigi kõik teevad katseid lahkarvamiste vāhen-damiseks, on need ikkagi suured.

Washingtoni ametlikes ringkonda-des vōeti olukord Berliini läbirääki-mistel lühidalt kokku arvamisega, et Nōukogude vārskein ettepanek kok-kuleppe saavutamiseks ei ilmuta vä-himatki valmisolekut kompromissi-deks. Vastupidi, ettepanedud kava kinnitab vene seisukohta Berliini kō-simuses isegi rangemal kuul kui ku-nagi varem. See tähendab sisuliselt, et läbirääkimised kujunevad palju aeglasemaks kui seni üldiselt oodat-i, üteldades Washingtonis. Väisvāst-lejate hulgast lihtakse sellele, et Ber-liini mahhinatsiooni mārgeb lūhike-se aja jooksul juba teist juhtumist, kus Nōukogude vōimud kasutavad prak-tiliselt "diplomaatilist lekkimist", et läbirääkimisi propagandalistil mõju-tada. Esimene juhtum leidis aset va-hetult enne USA ja N. Liidu vāhe-liste läbirääkimiste uue vōoru algu-t Viinis nn. strageegiliste relvade pii-ramiseks. Kuigi need läbirääkimised olid salajasel, avaldas vene ametlik teadepēburoo Tass jārsku ülevaate nende käigust 1969 sügisest alates.

Teine juhtum erineb eelmisest pe-miselt selle poolest, et diplomaatil-

seks lekkimiseks kasutati poola aja-lehte ja Tass kasutas seda N. Liidu propagandalistes huvides. Nimelt vii-sil, et esitati Berliini kōsumises lāe-nelitlastele vastuvōetavamaid osi ve-ne ettepanekust ja vaigiti maha osad, mis sisaldasid kontroversse. Tōenōo-lult lootes Kreml oma Berliini mah-

hinatsiooniga tekitada läänelitlaste juures ja Saksa Liiduvabariigis opti-mistlikumat meeleolu läbirääkimiste suhtes, mis on tammunud paigal li-gemale poolteist aastat. Tulemus osu-tas aga vastupidiseks, sest Kreml riikud ei kõnele kokkuleppe ka-suks. A.K.

Toim. Küng kõneleb E. Majas Stockholmis

Eesti Rahvuslik Liit korraldab reedel, 14 mail Eesti Majas Stock-holmis ettekande- ja vaidlusihtu kōsumiste üle, mis on aktuaalsed ja olulise tähtsusega kõigile eestlastele. Ühtl esineb raadiotöötajeta ja publitsist Andres Küng, kõneledes uutest teadest ja tähtsusetadest eest-laskonna vōitluses oma olemasolu ja pūsimise eest.

Kõneleja esitab ja arendab neid mõtteid, mida ta on ette toonud oma uueas teoses "Estland", mis hiljuti Rootsis trükiti ilmus ja mis oma uudsete seisukohtade poolest on te-hitanud suurt huvi ja poleemikat nii paguluses kui ka Rootsi avalikkuses. Tema seisukohad on läbimõeldud ja huvitavad, kuid sealjuures ka mōnē-sel osas vāieldavad, kuna neis pee-geldub ühe noorema generatsiooni esindaja arvamisi, milledes pūitakt-se praeguse aja vāadeid ja nōute-ga arvestada.

Oma kõnes käsitab referent ka va-sakradikaalsuse kōsumist läänemaail-mas, analüüsides selle liikumise põhjusi, osatāhtsust ja arengu vā-

javaateid. Kuna äärmine vasakpool-sus mārgeb suurt osa eriti avalikus arvamises ja massmeediumites ja kõ-neleleja juba oma elukute tõttu se-da liikumist hästi tunneb, on tema tähelepanekuid kõigil huvitav kuul-da.

A. Küngi referaadile järgneb dis-kussioon, kus osavõtjatel on vōim-lik vaidlustest osavõtta ja kōsumisi esitada.

Ettekande- ja vaidlusihtu algus on kell 18.00 ja sellele on kõik teretu-lud. Soovikorral on vōimalik osa-võtta kohvilauast, millest palutakse ette teatada Eesti Maja elinalaule hiljemalt 13. maiks tel. 21 81 34.

Mag. Rajamaa külas Göteborgi koolides

Pärast kaheaastast vāhaega külastas koolide inspektor mag. H. Ra-jamaa neil päevil Göteborgi Eesti Algkooli. Peale kõiki õppeetevuse üldise tutvumise korraldas H. Rajamaa seekord teste ja kontrolltōid rootsi keeles, matemaatikas ja eesti keeles 4, 5 ja 6 klassis. Matema-tika-testiga soores kontrollil 4 ja 5 klassis ühtlasi õpilaste kirjalikku vāljendusoskust eesti keeles. Eesti keele kontrolltōidega 6 klassis sel-gitati peale õpilaste eesti keele kirjaliku vāljendusoskuse ka eesti kir-janike ja kirjanduse tundmist ning ühte peatükki kooli naatcaduse kursused.

Õpetajate kaasabil vaatas H. Ra-jamaa kõik testid ja kontrolltōed sa-mal päeval läbi ja jäi tulemustega väga rahule. Neidsamu matemaatika ja rootsi keele teste on kasutatud ja rootsi koolide vastavasis klassides õpi-laste teadmiste ja oskuste kontrolli-miseks.

Ka eesti keele kontrolltōidega jäi H. Rajamaa täiesti rahule. Kui eesti rahule. Kui eesti keele kirja-liku vāljendusoskuse süstemaatilise-le arendamiseks pannaks juba esi-mesest õppeaastast alates suurt rõh-ku, eriti kooli lõppklassides õpilas-te huvikohaste iseseisvate kirjandi-te koostamisele, siis on eesti kool on ülesand selles osas täitnud.

Oma erilise soovina märkis H. Rajamaa rootsi-estl ja eesti õige-keelsuse sõnaraamatute kasutamise õpetamist ja harjutamist 5 ja 6 klassis. Vastavad sõnaraamatud on meie kodudes olemas, või kus neid ei leidu, seal "Eesti õigekeelsuse sõnaraamatut" hankimist tungalvult soovitada. See on hādavajalik kāsiraamat igas eesti kodus, eriti kus on noori.

Sama päeva õhtupoolikul külastas H. Rajamaa E. Komitee Lääne-Rootsi osakonna esimehe Jakob Al-jase saatel Jonserdi täienduskooli. Jonserdi täienduskool alustas pā-rast mōneaastast seisakut uuesti te-gevust 1969 a. sügisel Tiina Rande-sel juhatusel. Külästel selgus, et Tiina Rande on pannud koolile hea aluse metoodiliselt hästi korraldatud õppetōo kaudu.

Kāesoleva aasta algul lahkus aga Tiina Rande Göteborgist ja tema asemele astus Ene-Mai Viinanäe, kes on Göteborgi Eesti Algkooli vi-

lastine kooli I lennust. Ta on juba maa-st-madalast eesti organisatsioonide noorte ridadesse kuulunud ja eesti suvikodus kasvatajana ning eesti keele õpetajana hāid kogemusi omanud. See oli H. Rajamaale vā-ga rõõmsustavaks üllatuselks ja kooli-de ka täienduskoolide kaudu saame tūblit järelekasvu tōõtajale eesti noor-te rahvusliku kasvatuses tōoväljal.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 r.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Andr. Eesti Päevaleht, Eox 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostigiro nr. 26650
Kuulutussarvete postigiro 60 59 00
—0, Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 129:-
Termin (4 kuud) kr. 45:-
Kuu kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1971

Noorte- ja haridustöö ülimalt oluline E. Komitee Asemike Kogu istungilt

Eesti Komitee pidas laupäeval, 17. aprillil s.a. oma ruumides Asemikekogu aastakoosoleku, kus arutati mitmesuguseid rootsi eestlaskonda puutuvaid probleeme ja võeti vastu uus tegevuskava, kus peaarhitekt on pandud rahvusliku kasvatus, noortetööga seotud küsimustele. Eesti Komitee esimeheks valiti senine kuuajane esimees agr. Artur Reintamm ühel häälel tagasi. Asemikekogu aastakoosoleku avas lühikese tervitava sõnavõttega esimees agr. A. Reintamm, kes eriti tervitas kohalolekuid äsjaasutatud Eesti Komitee Lõuna-Rootsi Osakonna sekretäri kirjanik B. Kangro ja Eesti Komitee aulilgilt prof. H. Perlitat, kes rea pikade aastate tagant võitis jälle osa Eesti Komitee koosolekust.

Aastakoosoleku juhatajateks valiti ühel häälel kirjanik B. Kangro Lund, agr. A. Mark Uppsalast ja bürojuhataja Arvo Horm. Protokolli- jateks valiti hambaarst Maie Martinson ja ins. V. Sõjamägi.

NOORT EJÄRELKASV

Esimees Artur Reintamm rõhutas tegevusaruandes rõomustava nähtena, et üha enam on kasvamas ka noorem sugupõlv tehtaava töö suhtes. See omakorda on aidanud viijastavalt kaasa eesti noortetöök, mil- line töökohad ülekalkulatsioonid hõlmab Eesti Komitee mitmepalgelist tööd. Sellele lisandub vahaharidustöö ja koduse kasvatus küsimused, mida on hakatud süvendama kasvatuspäevade raames, millega korraldameisega tehki õnnestunud algust aastavahetu- sel 1970 ja mida jätkati ka äsjaõnn- dunud aastavahetuse.

Tegevusaruanne näitab, et Eesti Komitee 1970. a. tegevus on olnud paljudel aladel edukas. Eesti algkooli- dele oli moodunud tegevusastaja juhatajast, sest Stockholmis Eesti Algkooli tähistas 15. märtsil oma 25. aastapäeva ja Göteborgi Eesti Alg- kooli tähtsusest moodus augustis 10. aastat. Eesti algkoolid on püüdnud kasvatada oma õpilasi tead- likeks eestlasteks ja neis on aranda- tud inimeste põhiõppes — ausust, õiglust ja töökust. Ennekoike on taotletud aga meie ühist eesmärki — õpetada kasvatada eesti noori nii, et nendega elaks edasi eesti keel, si- lultsid nende rahva kultuuriväärtu- sed jooma.

Täienduskooli alal püsis posi- tiivne nähe koolide uuesti tegevus- serakendamisest. Viimaseks rõomus- tavaks tulemuseks oli alal Uri- chehemi eesti täienduskooli tööas- sumine liinid aasta oktoobris. Täien- duskooli õpetajate palgakade on õpe- peastaaks 1970/71 määratud riikliku teost 45 000 krooni.

Eesti algkoolidele oli määratud samaks kooliaastaks 326.000 kr., 206.000 kr. Stockholmis ja 120.000 kr. Göteborgi Eesti Algkoolile. Stock- holmi linn on määranud teost Stockholmis Eesti Algkoolile 76.500 kr. aastas ja Göteborgi linn Göt- borgi Eesti Algkoolile 1.700 kr. aas- tas.

Õpinguides jätkus töö ka moodu- nud aastal, kusjuures tuli juures mõningaid uusi õpinge, mistõttu

tousis ka mõnevõrra riiklik toetus neile. Kogusummas said 1969/70. aastal eesti õpingid Eesti Komitee vahendusel toetust 41.733 krooni.

Ühenduses Eesti Komitee Kooli- ja noortetoimikonna 25-aastase tegevuse tähistamisega 1970. aasta jaanuaris ilmes markantselt kuivõrd selle toimikonna tegevus ja töövõli on lai- enenud tema algastate tööülesanne- tega võrreldes, mis seisnesid siis ees- ti koolide organisierimises Rootsis ja hariduslaste ülesannete korraldame- ses.

Kooli- ja noortetoimikond on saan- nud suurtel aastatel asuda seni- sest suuremal määral õpi- ja har- rasteuringide töö süstematisele ja organisierimisele ajakohaste õppe- vahendite muretsesemisele ning ko- duse ja rahvusliku kasvatus küsi- muste väljelenemise, eriti aga ees- tlast ümberrahvastamise arvu vas- tu võitlemisele koos eesti noorte- tööga koolis ja koduses.

Uue ürituse sel alal startis Koo- li- ja noortetoimikond kasvatuspäeva korraldamise, mis toimus uue aas- ta algul Stockholmis.

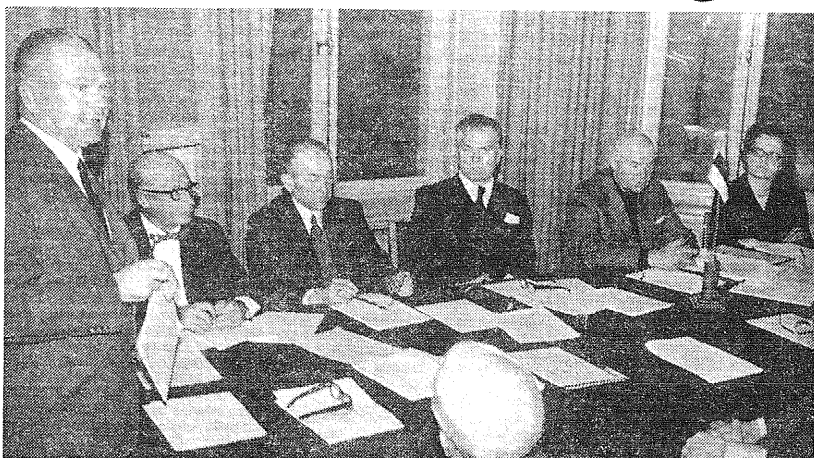
Õppevahendite komisjoni on oma koosolekul arutanud põhjalikumalt kõiki küsimusi. Kavatsusel on praegu valmisolevatel vaikiilmist töö- da koopiaid USA ja Kanada kooli- de jaoks. Samuti tahetakse valmis- tada veel uusi dispoziitive ja hellin- tid, mis oleksid vajalikud abivahen- did just eesti keele õpetamisel. Riik- liku toetuse saamisega eesti noorte- tööks on tihenend määratavalt side Eesti Komiteel Riikliku Noortenõu- koguga, kuna Eesti Komitee esinda- jad kuuluvad nüüd ka sinna ja Koolide Peavalitsusega noortetöö kü- simuste alal.

Kooli- ja noortetoimikond on pü- hendanud määratavalt huvi ja tähe- lepanu uute õpikute käsikirjade ees- tamisele ja nende kirjastamisele Rootsi-Eesti Õpperaamatufondi kau- du. Nii on kavatsus välja anda H. Rajamaa "Aabits ja lugemik" teine tüük. Õpetaja H. Kersteli on palu- tud koostada eesti muinasjutte kogu käsikiri.

NOORTETOIHTIDE VALJAJOUE

Eesti Komitee Noortetöö juurde 1970. a. kinnitatud noortestruktuuri fil. stud. Anu Blunt ja fil. mag. Richard Norvell jätkasid noortetöö osas kontaktide tugevdamist nii noortega individuaalselt kui ka mit- mesuguste organisatsioonide kaudu kogu Rootsi ulatuses. Kontakt toi- mud nii kirja kui ka telefoni teel, osaliselt aga otseste külastuste kaudu eri linnades. Jätkati ka noortetjuhte- de kaadri väljaõpet. Selleks otstar- beks korraldati ka sel aastal mitu noortetjuhte kursust. Stockholmis noortetklubi tööga on olnud raskusi sobivate ruumide puudusel, samad raskused on ka koondusruumide osas skaudliipkondade töös, kuna Eesti Maja ruumid pole sobivad sel- leks otstarbeks. On poorditud aga Eesti Maja juhatusse poole palvega, et uues Eesti Maja määratakse vas- tav põrandapind eesti noorte otstar- beks. Noortetöö raskuspunkt lasus eesti skautlike noorte sõidu ja osa- võitu ettevalmistustel Eesti Skautlike Noorte Maailmalagrist Saksamaal. Skautliku maleva sekretariaadi töö on lasunud samuti täielikult Noort- etöö õlgadel. Noortetöö büroorum- on kujunenud "abikeskuseks" eesti noortekoorganisatsioonide nende ad- ministratiivses töös.

Nõuandetegevus oli ka läinud

Eesti Komitee Asemike Kogust. Abiesimees Heinrich Mark esitamas tegevuskava. Koosoleku juhataja laua taga istuvad vasakult Arvo Horm, Bernard Kangro, Aksel Mark ja Maie Martinson. (Foto: Lepper)

aastal elav, eriti sotsiaalsel alal, mis on tingitud eesti pensioniride arvu kiire kasvuga ja vajadusega anda neile nõu ja seletusi pensio- naride kohta kehtivate kui ka muude sotsiaalsete seaduste ja mää- ruse rakendamise kohta, kuna need seadused ja määrused on sõ- nastatud võrdlemisi raskepärased.

Sotsiaalkomisjon on välja töötanud seisukohad võimaluste kohta eesti va- hade hoolekande parandamiseks ja on otsustanud selles küsimuses võ- ta kirjalik kontakt kohapealsete ees- ti organisatsioonidega. Seda on va- jalikuks peetud ka eesti laste mängu- ringide jaoks lasteasade or- ganisierimiseks kohtadele.

KONTAKTID JA VAHEKORRAD

Eesti Komiteel olid valitsus- ja omavalitsustasutustega usalduslikud vahekorrad. Esitati mitmesuguseid avaldusi ja sooritati isiklike visite ministeeriumidesse ja muudesse asutustesse.

Eesti organisatsioonidega on sa- muti olnud tihedat ja sõbralik, nii kultuuriliste, noortelaste kui ka poliitiliste organisatsioonidega, nen- de hulgas ERN, ERF, Balti Ko- mittee ja Rootsi Eestlaste Esindus.

Eesti Komitee Naissektisioon kor- raldas 1970. aastal 7 liikmetest ja 2 kursust. Tervishoiu kursuse, kus lektoriks olid dr. Maria Kleitman, dr. Jutta Toonema-Rohuste ja ülemõ- de A. Kirik. Osavõtt sellest kur- susest oli elav. Võõrpunumise kursuse õpetajaks oli käsitöõpetaja Eha Kõh. Naissektisioon jätkas ka möö- nud tegevusaastal rahvariite telli- miste täitmist, samuti rahvuslike kä- sitöõesemete müüki. Asjaajaja pr. Herta Paff külastas haiglates ja ko- dudes vanu inimesi, aidates neil as- ja ajada rootsi asustustega ja osuta- des muid teeneid, kusjuures abiva- jaja ei tarvisenud olla Eesti Komit- tee Naissektisiooni liige.

MILJON KROONI EK KAUDU

1970. a. rahalise aruande esitas iae- kur R. Moorma T. märkis, et Eesti Komitee rahalisel läbikäigud 1970. a. on olnud KR. 1 196 767.—, kusjuures Eesti Komitee büroo läbikäik oli KR. 161 421.—, arhiivitoimiste ja õpetajate töötasud KR. 963 167.—, Eesti Komit- tee Kooli Toetuskapitali läbikäik KR. 63 756.— ja Eesti Komitee Naissektisiooni läbikäik KR. 6421.—.

Eesti Koolide Toetuskapitali kor- jandus töö läinud aastal sisse KR. 6 555.— ja Rootsi siirgilt saadi toe- tust õpi- ja harrasteuringide jaoks

Kr. 41 733.—. Möödunud aastal ja- gas Eesti Komitee ülds toetus riik- likest ja oma summast ümmargu- selt KR. 57 000.—.

Kuna kõik aruanded olid üksikas- jalikult koostatud ja Asemikekogu liikmetele kirjalikult kätte saadatud, siis aruannete kohta sõna ei võetud, vaid kõik esitatud aruanded kinni- tati üksmeelselt.

TEGEVUSKAVA

Tegevuskava esitas abiesimees Heinrich Mark, kes eriti konstatee- ris noorte huvi tõusu ürituste vastu, kui neid korraldatakse neid huvita- val kujul. Ta tõi näiteks noortetju- htele korraldatava kursuse Tünee- sias, kus 25 kohale on kandideerijad tervelt 83.

Suureks lüngaks meie noorte ra- hvusliku kasvatuses on praegu süs- tematiliselt õpetuse puudumine ra- hvuslikes ainetes põhikooli kõrgastme ja gümnaasiumi noortele. Eesti Güm- naasiumi uuel rektoril on selle pro- bleemi lahendamiseks gigantsed ka- vad. Soovime talle ja ta kaastöölis- tele õnne, et need kavad teostuksid, ütles kõneleja.

Rõõmustava nähtusega konstatee- ris H. Mark ka koostöö panemist Rootsi Eestlaste Esindusega, kuna ollakse õnneks rohkem ja rohkem arusaamisele jõudmas, et vajalik on keskorganisatsioonide tööd koordineerida, et vältida paralleel- set tegevust.

Tööd leidub kõigile organisatsio- nidele, tuleb teostada tööaotus or- ganisatsioonide vahel, siis muutub töö ratsionaalsemaks ja tõotumuseks paremaks.

Tegevuskavas märgitakse muuhul- gas: Tahetakse teha kõik võimalik, et Eesti Komitee juures ja kaudu areneks meie generatsioone ra- hvuslik ühistöö ja eestluse vaim. Sa- maegselt noortele pühendatud tähe- lepanuga püütakse süvendada sot- siaalsel heaolu eesti vanema genera- tsiooni juures. Noortetöö ja noorte- struktuurite tegevus on üksiks olulise- maks tegevusektoriks. Eesti noor- teorganisatsioonide võrtu tuleb täiendada ja noorte karkoteegi koos- tamist jätkata. Edasi kavandab H. Mark tegevust Eesti Komitee tradit- sioonilistel tegevusaladel, m.h. tule- tades meelde, et organisatsioonide te- gevuse rühme õpingide alusele võimaldab tegevusele riiklikku toe- tust. N. Mark rõhutas ka vajadust uua kohtadel lasteade ja mängu- ringe, mis on oluline eestluse säili- tamisel ja tübiide kodnike kas- vatamisel. Edasi tuleks koostöös ko- halike organisatsioonidega toetada sammude astumist, et kõik vanade

koondataks kommuunide ulatuses koondataks kommuunide ulatuses ühte vanadekoduse.

Joh. Ungerson võttis sõna Eesti Gümnaasiumi uuelaadset tegevust puudutavas osas, paludes gümnaasiu- mi tegevuse jätkamiseks abi kõigilt lastevanematelt ja eesti täienduskoo- lide juhatajalt. Eesti gümnaasiumi tegevuse jätkamiseks abi kõigilt las- tevanematelt ja eesti täienduskoolide juhatajalt. Eesti gümnaasiumi kor- raldusel algavad tegevust uue kooli- vormina eesti täienduskoolid.

A. REINTAMM TAGASI ESIMEHEKS

Eesti Komitee esimeheks järgmise kahe aasta peale valiti tagasi agr. Artur Reintamm. Samuti valiti kin- nisel hääletusel tagasi juhatuses se- nised juhatusliikmed T. Künnapas, H. Mark, M. Martinson, Joh. Mikkels- son, R. Moorma, W. Muld ja I. Pal- jak ning uuea Al. Kompus. Seega kuuluvad praegu juhatusse: E. An- derson, M. Juhkam, A. Kompus (uus) T. Künnapas, A. Lemberg, H. Mark, M. Martinson, J. Mikkels, R. Moor- ma, W. Muld, M. Mäelo, J. Männik, J. Nõmmik, I. Paljak, A. Peets, A. Reintamm (esimees), V. Sõjamägi ja J. Ungerson. Juhatusliikmete kandi- datideks valiti samuti kinnisel hää- letusel M. Kõrve, A. Reinans, U. Künnapas, J. Viira ja M. Mathiesen. Revisjonikomisjoni valiti tagasi K. Erenurm, H. Härn, A. Martinson ja K. Tangel ning uuea Juhana Raud.

Asemike Kogu volituste kestvust otsustati pikendada senise 2 aasta asemel 3 aastale, alates uue Asemike Kogu valimisega, kuna senine Ase- miks Kogu volitused kestavad endi- sel 2 aastat.

Kohal algatatud küsimuste all võtsid sõna E. Anderson ja A. Rei- nans Eesti Majasse puutuvate kü- simuste kohta, soovides aktiivselt kõigil Eesti Komitee liikmetel — aktsionäridel aktsiaselts Eesti Maja tegevusest ja aastakoosolekust osa võtta.

Samuti võttis veel sõna A. Ross- man, kes esitas vastuvõtmiseks järg- mise soovialduse, mis kooslijate poolt heaks kiideti: Asemikekogu avaldab soovi, et Eesti Komitee ja pagulusorganisatsioonid üldse võtaks kaalumisele, mil viisil oleks võima- lik meie kaasmaalasi regionaalses ulatuses kaasa toetada meie pagu- laseluse puutuvate tähtsamat küsi- muste otsustamisele, et sellega eden- dada demokraatia printsiipide laien- damist meie org-ide tegevuses. Koo- solek lõpetas eesti hünniga.

Külastine Sydneyst

Rootsi saabus külastajale Aus- traalia eesti seltskonnategelane pr. Ilse Urm seoses oma vennapoja Jüri Jürgenthali pulmaga.

Ajakirja "Trünu" Australia toi- metajana on tal olnud kokkupuutu- misi ja nõupidamisi ka pr. Veera Poska-Grünthaliga ja teiste ajakirja toimetuse liikmetega. Ta oli külasti- seks ka Eesti Naisklubi ja on ko- hanud oma vanu sõpru ja tuttavaid. Pr. Ilse Urm tuli pagulusesse üle Root- si, kuid sõitis siit edasi juba a.1945. Rootsiast, kus ta peabub paar nädalat oma venna lese, pr. Signe Pinna- Jürgenthali juures, sõidab ta edasi Londonisse ning siis New Yorki ja Torontosse, siirdudes tagasi üle Am- eerika ja Valitse okooni. Pr. Ilse Urm oma mehe Aldur Urmiga ela- vad Sydney lähedal Thirlmere eesti asunduses.

100 a. prof. A. Paldroki sünnist

Need meie huigast kes õppisid iseisese aegses Tartus, mäletavad hästi kahte markantset kogu, heledates hülganahksetes kasukates, astumas tüsedatele inimestele omase kaallutud, auväärse sammuga talvistel Tartu tänavatel, ka esmakordselt Tartu tänavatel. Ka esmakordselt Tartu sattunu pilk jäi peatuma nendel, puht paldroklilikudel kujudel. Need olidki professor Aleksander Paldrok oma abikaasa Salmega. Raske oli ette kujutada Tartu ilma professor Paldrokita. Nagu Jean Tõnisson, Oskar Riitli, H. Koppel ja veel mõned ühiskud, nii oli ka abielupaar Paldrokid Tartu lahutamatu osaks — Tartu sümboliks.

Ajad on muutunud, ei ole Tartus enam professor Paldroki, ei ole ka tema abikaasa, ega ei ole ka enamselt Tartut nagu meie seda tundime. Ülikooli hoone on küll taastatud endisel kujul pärast tulekahju, aga tuhat uueti tõusnud linn, mis tänapäeval kannab Tartu nime, ei ole enam endine ja ei ole ka enam endist Tartu lahutamatu sümbol.

Enamik nendest hukkus teadmatuses, seal kusagil Sarmaatia lagendikul. Ka Professor Paldrok, kes küll tuli tagasi pagulusest, aga mitte enam Tartu, puhkab oma süverisentsis Kuressaares, mulla sängistalt oma korporatsiooni kaastaste joelt.

Aleksander Paldrok sündis vana kalendri järel 4. mail 1871 Kavastu vallas, Tartu-Maarja kihelkonnas. Tema isa oli kaupmehes Karl Paldrok ja ema Anna sündinud Mällo. Üldse New professor õppis Tartus Blumbergi algkoolis ja Aleksandri gümnaasiumis, mille lõpetas 1889 Tartu Ülikooli lastus ta 1890 aastal esimesel semestril arstiteadust õppima. Tema matrilisel kandis numbrit 13294. See periood, Tartu ülikooli ajaloos kannab nime "Universitas Jurjevensis".

Ülikooli venestamine oli täies hoos. "Universitas Dorpatensis" aeg oli lõppenud. Sügisel 1890 astus A. Pald-

rok, tolmkorral veel ainsasse, eesti üliõpilaste organisatsiooni Tartus, — Eesti Üliõpilaste Seltsi.

Juba õppimise ajal sai ta 12 detsembril 1892 kõrgeima hinde — kuldauraha Farmakoloogia instituudis tehtud suhinna töö: "Ueber die Beeinflussung peripherer Gefäße durch pharmakologische agentien", cest. Arstiteaduse kursuse lõpetas A. Paldrok 1895. Õppimise viimasel aastal ja peale arstiteaduskonna kursuse lõpetamist, töötas tulevane professor assistendina Ülikooli Naistekliinikus 1894—1896 ja Ülikooli Haavakliinikus 1896—1899.

Haavakliinikus valmis ka tema väitekirj: "Zur Entwicklungsge-schichte der Dickdarmbrüche", mida ta ka edukalt kaitses 9 detsembril 1898. a. saavutades sellega arstiteaduse doktori kraadi.

Oma teadmisi täiendas A. Paldrok 1899 Berliinis ja Viinis ja 1903 Breslaus ja Berliinis. 1904 valis Tartu ülikooli Arstiteaduskond teda eradokendiks, ülikooli nõukogu aga ei kinnitanud tema valimist, oletatavasti puht poliitilistel põhjustel. Eestlastele oli peaaegu võimatuks tehtud venestatud Tartu ülikoolis õppejõude kohale pääsemine. Seega siis oli A. Paldrok J. Lõppu ja H. Koppeli kõrval kolmas eestlane ülikooli õppejõude nimestikus.

Vene-Jaapani sõjast 1904—1905 võitis dr. med. A. Paldrok osa mobiilseeritina, olles vene tsaril III armee staabi ülemarsti kohustel täitja. Tagasi Vene-Jaapani sõjast töötas A. Paldrok algul Tartus praktiseeriva arstina. Aastal 1908 alustas ta nahha- ja suguhäiguste loengutega Tartu Ülikoolis, alates 1911 oli ta ka ülikooli Naha- ja Suguhäiguste Polikliiniku direktoriks. 1917 erakorraliseks professoriks dermatoloogias ja veneroloogias alal kuni ta 1919 sügisel valiti Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli dermatoloogias ja veneroloogias korraldajaks professoriks. Sellel kohal töötas ta ka kuni 1940 aastani, mil ta vallandati koos prof. H. Perli, E. Kanti, J. Uuotsa ja J. Vasa-raga okupantide käsilaste poolt.

Professor A. Paldrok oli ühtlasi ka 1938. aastatud Eesti Akadeemia liige, üheks kahekümne huigast. Alates 1920 oli ta ka Eesti Käitese dermatoloog — konsultant ja ühendatud 122 kindral-majoriks. Paralleelselt töötas ülikoolis oli ta ka tegev Tartu erailikoolis, 1913 peale abidirektoriks ja 1917 peale direktoriks.

Pärast vallandamist asus professor Paldrok koos perekonnaga veebruaris 1941 Saksamaale. Schneidemühli, Fommernis, oli ta ühe praktiseeriva nahahäiguste arsti asetatjaks kuni kodumaale tagasitulekuni 1942. Tagasi tulles Eestist pidas professor A. Paldrok era praktikat kuni surmani, mis tabas teda südameinfarkti näol 1. juulil 1944 tema suvekodus Kuressaares.

Professor Aleksander Paldroki tegevust on hinnatud: Eesti Vabadussõjast 1/2. E. Vabadussõjast osavõtte medalliga ja Eesti Punase Ristiga 11/1, ja rahvusvahelise tunnustusega: Ungari teenete ristiga (Pour le merite) I. Jersalemma püha Laatsaruse Ordu suurristiga ja Prantsuse Nichan el Anouari aumärgiga komendöri klassis. Vene tsaririgi poolt: Vene-Jaapani sõja medalliga Aleksandri ja Georgi lindil, P. Stanislause 3 järgu ristiga, samaga mõhädaga ja 2 järgu ristiga ja P. Anna 3 järgu ristiga.

A. Paldrok abiellus 1899 õpetaja J. Kergi kasutule Linda Saarega, kes suri 1908. Teistkordselt abiellus ta 1909 Salmega Tosega, mõisavalitseja Aleksander Rose ja Pauline s. Raudchard tütrega. Teine abikaasa suri raskesuses Rootsis 1947.

Rahvusvahelisel tunnuslaski professor A. Paldrok oma pidalitöö — "Lepra ravimeetodid. Tema sellealastest töödtest võiks nimetada: "Die

Lepra ist heilbar" — 1926; "Meine spezifische Lepra behandlungsmethode" — 1931; "Oh the Chemistry of the Leprosy Organism". Teaduslikude teenete eest valiti professor A. Paldrok 1927 Halle loodusuurijate akadeemia liikmeks; 6 septembril 1932 promoveeriti ta Upsala ülikooli audoktoriks, ka oli ta Pariisis asuva rahvusvahelise leproloogia seltsi üheks aupresidendi.

Oma eriala kõrval oli professor A. Paldrok väga aktiivne ka seltskondlikus elus. 1902—1906 oli ta Tartu linnavolinik. Hiljem oli ta tegev Pauluse koguduse rajamisel Tartus. 1906—1910 oli ta Vanemuise Seltsi eestseisuse liikmeks. Mis aga peale kutselise tegevuse tema südamele kõige lähem oli — oli eesti üliõpilaste ja üliõpilasteorganisatsioonid. Juba üliõpilaseks ja ka hiljem vilistlaseks esindas ta Eesti Üliõpilaste Seltsis seda voolu mis pooldas korporatsioonina ülesastumist. J. Köppu EUS-i ajalugu I, 1870—1905 järele esines ta koosolekutel korduvalt selgekohase ettepanekutega. Ta esineb ka samas raamatus toodud "Fraternitas Vilnensis" kogupildis Fr. Viilenseni värvides. Koos Heinrich Rosenthaliga võitleb ta koosolekutel vana üliõpilaskomitee süüitamisest, ja, kui osutub et Eesti Üliõpilaste Selts ei kavatse oskonnana (korporatsioonina) ülesastuda, ühineb ta selle üliõpilaste grupiga kes otustas astuda välja Eesti Üliõpilaste Seltsist et asutada nende tööksidamiseks vastavalt eesti üliõpilasteorganisatsioon nimega "Korporatsioon Fraternitas Estica". See sai teoks 1907. a. ja selle korporatsiooni ülesastumise päeval, vana kalendri järel 26. aprillil 1907. a. valiti Aleksander Paldrok koos Heinrich Rosenthaliga esimeheks Korp. Fraternitas Estica auvilistlasteks. Seal peale elas A. Paldrok aktiivselt koos kõigi selle organisatsiooni rõõmude ja muredega.

Professor A. Paldrok ei olnud küll täiskarsklane, pigem äärmiselt tagasihoidlik alkoholi tarvitamisel, aga seltskonnas oli ta ka alkoholi alati jõus ja humooris. Selgesti on veel mees üks vaitne omavaheline kokkulepe 1914 kevadel, enne professori siirdumist Kuressaarde, mil ta kitsas mõsõprade ringi puistas anekdootide oma tohutust anekdootide varust. Ja ei unine ka need haruldased korrad, mil professor Paldrok, õnnestunud perekonnaga hooletu sattunud, esitas sügava bassiga oma "leibkantsi": "Im leifen Keller sitz ich hier...". Need ajad on nüüd mööda ja professor Aleksander Paldrok puhkab rahus kodumaa muulas Kuressaare kalmistul.

Oma asutaja- ja auvilistlaste professor Aleksander Paldroki sünni sajandal tähtpäeval kogunevad, ületerv maailma laialipaisatud, tema korporatsiooni kaastaste ja omavahelisel koosviibimisel värskeenda mälestust lahknud auvilistlastest, meenutades tema isikust ja tutvustades meile noorematele kaasvõitlejatele ühte meie minevikku suuruksid.

G. J. K. KÖLL.

Saagpakk Uppsalas

Soomes saabus hilikülaskäigule Helsingi ülikooli juures teadusliku stipendiaadina uurimistööd teostav prof. Paul Saagpakk, et prof. O. Frykstedti ja Ameerika Instituudi kutsel esineda Uppsalas ülikoolis loenguga teemal "Aleksis Rannit, Wallace Stevens and the Apollonian Impulse".

● New Yorgis Long-Islandi bensiinijaama pidav Ülo Raudsepp sõitis Jamaika saarele.

Endel Kõks

Mida Endel Kõks ütles ja mõtles

Kunstnik Endel Kõks, keda tema USA-s ja Kanadas viibimisel peetud referaatide puhul on ajakirjanduses rõhkesti tsiteeritud ja ka kommenteeritud, on Rootsi tagasi jõudes kommenteerinud neid kajastusi, mis on ulatunud siia alljärgnevalt:

Lep. EPL toimetaja.

Teie lugupeetavas ajalehes 20.3.71. ilmunud juhtkirjas "Looming ja hironong" mis käsitab minu poolt 5.12.1970. Tartu Ülikooli aastapäeva aktusel, mis toimus New Yorgi Armeenia Kultuurikeskuses USA Eesti Üliõpilaskonna Viilistlasteogu korraldusel, peetud ettekande "Eesti Kultuur 1970" puhul tekkinud poleemikat, leidub järgmine lause:

"Näit, kasutab Endel Kõks ise maalikunsti osas rangeimat malli, märkides, et meil kujutavkunsti keha on vaid peen-kolm nime, kes kannatavad kriitiliselt välja vaatemist kunstnikena rahvusvahelises mõistes."

Kinnitan Teile, et niisugust asja pole ma ei kunagi ega kusagil ei ühtlased ega kirjutanud. Küll olen ma aga mitmel puhul väitnud, et meil on rahvusvahelisele tasemele ulatuvaid kunstnikke viisteit-kuusteist. Ja see on hoopis teine asi.

Ei minul ega ühelgi teisel kunstnikul pole mingit põhjust tunda kadestust kirjandusühendade pärast — nagu arvatakse — sest välis-eestlasti kunstnikke on kuni tänase päevani langenud kokku enam kui 60 ainsat välispool Eesti kultuuriringi. Ma ei ole ka kunagi väitnud puhtakujuliste kirjandusühendade vastu, nagu näiteks Henrik Viisnapu nimeline ja Ennu nimeline, küll aga selle vastu, kui olemasolevad Kultuurühinnad muudetakse honorari-täienduseks või sünnipäevakingiks — ja ei mõtelda sellele, et rahvuslik kultuur ei koosne mitte ainult kirjandusest. Mõeldalainud kahekümne viie aasta kestel ei ole ükski kirjanik sõna võtnud eesti kultuurimõiste avardamise ja uude sisustamise suhtes — küll aga protesteeris luuletaja Eduard Krants aasta eest New Yorgi Kultuuripäeval meil valitseva kirjandusühendade inflatsiooni vastu.

Mul ei ole ka mingit kahlust nende teenete suhtes, mis langeb välis-eestlastil kirjanikele eesti keele ja kirjanduse arendamisel ja säilitamisel, — ja olen ka teadlik neis raskusis milles see toimub, kuid ma ei pea õigeks, et raamatuproduktiooni tabanud kriisi katustakse lahendades ainsatades andmises. Selleks on olemas loomulikumaid teid — ja nagu ma loen, on keegi ülväärt isik määranudki Eesti Kirjanike Kooperatiivi autoreile rea tööstipendiume. See on kindlasti väga positiivne ja olukorda tervendavalt lahendav teguviis. Kuid on ka need autoreid, kes ei ole EKK liikmed aga vajavad samuti stipendiume — miks mitte luua üks üldine stipendiumifond?

ENDEL KÕKS

Kohaliku elu

GÖTEBORG

EÖG maivastuvõtt

Varsti on kevad jälle siin Loomuliku korraldajateks mai vastuvõtt ka tänavu EUG poolt. See leiab aset samas, kus mõeldud aastal, st. Odinsundis peesaalides, Kiribergg. 10. 30. aprillil kell 22.00. Teie, kes olete varemaste aastate jaoks poolt oot võtnud, teie mis juhtub, on rikalikult süia ja juua, laulu, tantsu ja palju muud. Tulge ka seotud ja võtke sõbrad kaasa. Olete vast mõtelnud midagi muud teha? Sel juhul püüdke ümber mõelda ja tulge tingimata ilusalt kevadet vastu võtma koos teie noortega.

EUG juhatus ütleb kõigile teretulemast.

STOCKHOLM

E. Lenderi Gümnaasiumi

end. õpilaste kokkutulek toimub kolmapäeval, 5. mail kella 17-st peale vanas Eesti Majas, regeeringatan 24. Osavõttu palutakse teatada telefonil 48 01 43 Ellen Kõllile.

STOCKHOLM

Lydia Vohu ja Erika Veskimetsa

sõnaline-muusikaline õhtu toimub Eesti Kultuuri Koondise korraldusel 2. mail kell 17 KFUM- (Soome Maja) suures saalis, Snickbacken 4. Sissepääs 8.-.

Lydia Vohu-Viksten esitab eesti kirjanike M. Underi, E. Kangro, A. Ranniti, A. Viirialdi jt. loomingut. Erika Veskimetsa (sopran) kavas on V. Loigu, H. Känd, E. Oja, R. Päis, J. Zeiger, M. Saar ja E. Tubin.

Pärast eeskava korraldab EKK küllaliste vastuvõtu Eesti Majas, kus vestlusele kohivilas võib kuulda ülemeremead eestlaskonna teatrielust ja -tegevusest. Koosviibimisele osavõtte soovijail palutakse registreeruda tel. 11 31 16 kuni 29. apr. 1971, kl. 10-16, osavõtmaks 10.-.

● Stockholmis Danderydis sündis Ines ja Gert Usmanile tütar Mari.

E. Pütsep 50-aastane

Tehn. dr. Ervin Pütsep

Arhitekt ja tehnoloogia doktor Ervin Pütsep Stockholmis sai 18. aprillil 50-aastaseks.

Juubilar, kes lõpetas Stockholmis tehnikaukooli aastal 1950, saavutas litsentsi kraadi 1954 ja doktorene aastal 1968, on saavutanud rahvusvahelisel tunnustatud klime eriti haiglate planeerijana — tema doktoriröö käsitlus just kirurgiliste osakondade planeerimist.

Ervin Pütsepa arhitektibüroo, mis muide asub Kungätnan n.n. Kungstometsis kõrgel üle linna, on projekteerinud rohkeld Rootsi haiglaid nii Stockholmis kui ka väljaspool. Viimasel ajal juhib ta ka suuri ehitusprojekte Alžeerias, Shveitsis, Mehhikos ja Itaalias.

Ervin Pütsep on oma kutsetöö kõrval tegevenud ka kunstilavustajana eesti ajakirjanduses. Kunst ongi tema suureks huvialaks peale arhitektuuri, mis ju samuti on seotud kunstiga. Tema ei puudu kunagi kunsti nähtustest.

Ervin Pütsep on ehitanud üles arhitektifirma, kus leiab tööd ka teist eestlast ja milline on saavutanud eriala tugeva positsiooni ja hea maine. Akadeemiliselt kuulub juubilar Eesti Üliõpilaste Seltsi.

Hooaja viimne kirjandusõhtu kõrgel tasemel, publikurohke

Eesti Kultuuri Koondise kirjandusõhtud Stockholmis Eesti Majas on saavutanud hea maine ja suure populaarsuse. Möödunud pühapäeval, 18. aprillil korraldatud kirjanduslik-muusikaline pärastlõuna oli kokku toonud nii rohket arvu kultuurisõpru (150 ümber), et hiljemtuli järele ei saadud ruumipuudusel enam ettekanne saati lasta. Nagu Kultuuri Koondise esimees Boris Gorman oma tere tulemast-ütlemisel mainis, oli see viimase kirjandusõhtuks vanas, Regeringigatari nr 24 asunud Eesti Majas. Tänu kava sisukusele ja teostuse kõrgele tasemele, kujunes sellest meeleolurikas kokkutulemine. Väärikas lõpp-punkt enam kui kümme aastat kestnud intensiivsele ja sihiteadlikule rahvuskultuurilisele tööle vanas Eesti Majas, Au ja tänu teategijatele ja küllastajatele! Kokkutulemisel seal on saanud meile kodusteks ja südameühedasteks, osaks meie elamisest ja olemisest, lahkumise meeleolu segune nukrutsevat kahjutunnet...

Kirjanduslik-muusikalise pärastlõuna eeskavalise osa juhatas sisse Kalju Lepiku pieteetlik epitaaf kodumaal hiljuti 85-aastasena surnud eesti kirjanduse suurmehe Friedebert Tuglase mälestusele. Poedi visioonid saab lahkuks osaks armastatud kodumaast, selle igrigest olemusest:

"See kes kõnnib mullast puude, mullast lehtede kohina all. Selle süda muutub mullaks, kodumaale kodumullaks, igavese Eesti maaks."

Koosilijad austasid Friedebert Tuglase mälestust vaikse leinasisakuga.

Bernard Kangro, kes kirjandusõhtule oli sõitnud Lundist, luges meile kolm luuletust oma hiljuti ilmunud luulekogumikust "Minu mäg". Meeleolul lähenedes need eelnenud poeedi kodumulla-tunnetusele, kaasa elamisele oma maa ja rahva saatusega. On alati huvitat kuuldud autorit ise oma luuletusi ette kandmas, andmas neile värvi ja meeleolude tundeid. Kontrastlik deklamaatorite sageli pausutatud tundevoogumistele. Mälu sõõbisid pildid emast ja isest ja maakamarest — maa ja rahva sümbolist: "Olen miljonide päevi lamand, minu nägu on murenev paas."

Järgnevalt luges Raimond Kolk pikema katke oma käsikirjas olevast romaanist "Mõned päevad septembris". Avaridadeset ja autori sissejuhatavatest sõnadest jäi mulje, et ta tahab anda meile pildi sellest, kuidas elu Stockholmis siis kulges, kui on teostatud vasakradikaalide ja maoliste revolutsioon ning olemas olnud ebaeetiline ühiskonna koolikud. Ja mõlesin, et autor saanud need revolutsiooni-igatsejad kaunistatud ühiskonnas ja maoliha tege-likkuse. Kuid romaanikatkese signis varsti hoopis uusi motive.

Arvo Mägi luges nüüd mõned Arno Vihalemma luuletused, ta dialooge, rime ja epigrame — tabades ilmekalt autori mänglevat ironiat ja peent huumori. See oli tervituseks Ystadis elavale luuletajale ja kunstnikule ta eelolevaks 60-daks sünnipäevaks 24. mail.

Kirjanikepaaril Helga ja Enn Nõul Uppelaal on meeldiv omadus meid oma ettekannetega üllatada. Neil on värskest ja uude ütlemissel julgust. Eelmine kord esitati dialoog, nüüd oli üllatustiks kaasas "Monoloog kahle keelele". Ettekanne kandis mõtteid sümbolika: pimedas ja tummas monoloogiseeritud dialoog (või vastupidiselt), mida markeeris must sild esinejate silmade resp. suu ees. Me rändame oma eluteed sageli pimedatena ja tummadena, ajame taga sõnajalaõit — aga kõige väärtuslikum jääb siiski tundmatuks. Ja kui me kord hakkame oma elu õnnelise nägema ja käe selle järele sirutama, on hilja — elu on läbi... Vaheajal joodi kohvi ja peeti mo-

kalaata ning siis järgnes kirjandusõhtu kõrgpunkt — Kanadast külla-sõitnud helikunstniku Kaljo Raidi helilööde kontsert autori enda kaastegavusel (tshello). Ettekanne esitamist võisid osi Alfred Pisuks (viulid) ja Harri Kiisk (klaver). Kontserdi pühitseti Kaljo Raidi 50-dat sünnipäeva ja ta erakordset viijaka ja väärtusliku loomingulise tegevuse 30-dat aastapäeva. Siin ainult kahjatseda, et selle kahekorde juubeli märkimine pidi toimuma Eesti Maja kitsikus, soovida jätva akustikaga. Saima meeledeja muusikalise elamuse. Võisime veenduda, et Kaljo Raidi ei ole ainult võimekas, huvitava käekirjaga helilooja, vaid ka andekas, suurte tehniliste suutmistega instrumentaalsolist.

Kava hõlmas viis pikemat helindit: Variatsioonid koralleil "Karjane, sa valvad" (soolotshello), Largo (tshello ja klaver), Due (viulid ja tshello), Cangto seriose August Karguse mälestuseks (viulid ja tshello) ning esiettekandes Lacerimos Heino Elleri mälestuseks (viulid ja tshello).

Enne muusikalise osa esitamist andis Harri Kiisk ammendava ülevaate Kaljo Raidi loomingu-teekonnast ja ta kunstnikupalge omapärast. Kahjuks saan ta huvitavast sõnavõtust edasi anda vaid mõne seiga.

Kui küsida, keda maapao-aastail esilekerkinud eesti heliloojate generatsioonist kõige pealt tuleks nimetada, siis tuleks siin kahtlemata eeskätt jelda Kaljo Raidi nime, ütles Harri Kiisk oma etteandes. Seda põhjustab kõigepealt tema loominguhulk, veelgi olulisemalt ta loomingusisulised väärtused. Kaljo Raidi on sihtiliselt eesti helikunsti tugevasti edasi viinud kaasaegsuse suunas. Ta on oma väljajõe saanud Heino Elleri kompositsiooniklassis Tallinna Konservatooriumis (ta õpetajaks tehellomängus oli seal August Kargus) ja täiendanud seda USA-s. Me võime Kaljo Raidi loomingus leida peitonaalsust, 12-tooni tehnikat, vabariitmi ja uudeide, sageli üsna ebatavalisi, instrumentide kombinatsioone, samuti uusi võtteid koormuusi-kas. Uue ja vana kooskõla on tabavaks iseloomustuseks Raidi loomingu-le.

Elujäätav, positiivne hoiak iseloomustab Kaljo Raidi inimesena ("...aga mina armastan elu", ütles ta), neid jooni leiame ka ta heliloomingus. Kogu tema tehniline võimekus, kaasaegsete muusikavõtete tundmine ja kasutamine on ikka ja ainult helilooja sisemiste tunnete ja elamuste väljendamine teenistuse Raidi helilindite ülesehitust iseloomustab võlu muusikaline idee ja selle oskuslik läbiviimine, kindel vormitumine ja värskus harmoonias, ootamatused modulatsioonides, selge ja kindel ütle-misviis, kontsentreeritus.

Liidia Tuulise luule looduslähedased meeleolud, mõistamiste poeetiliselt võid ja muljete kaleidoskoop-

bi vahendas meile Aarne Viisimaa näitlejakunst. Uudse võitena kasutas ta anda ja luuletuse eel kommentaare selgitamiseks, mis on annud alust luuletuse tekkimisele, meeleolude ja nägemuste poeetiliselt pildistamiseks. On põhjust arvata, et kommentaarid olid autoriseeritud ja võisid kuulajale abiks olla luulepildi lahtimõistamiseks.

Viimaseks esinejaks oli Aarand Roos, kes luges katke novellist "Esimene eestlane". Autori lemmiktema näib olevat eesti keel ja eest-luse probleemid paguluses, nähtuna mitmest aspektist. Ta on sellest uuendanud, nüüd liikus ta samal pinnal proosamenhena, mina-jutustajana ja dialoogi-vormis. Puhuti kõlas katke kui hümn eesti keelele. Keeleenda-lasena üksikute tähtede, eriti konsonantide iseloomu kirjeldades, võis ta välja tuua oma artistlike suutmis-i. Koigiti õnnestunud kirjandusliku-muusikalise pärastlõuna, kus ei puudunud publiku tänuilud aplausid ja austuslilled, lõpetas Arvo Mägi sõnavõtt tänusõnadega esinejale ja publikule.

ED. REINING

*

P.S. Hooaja viimane sõnalis-muusikaline pärastlõuna toimub pühapäeval, 2. mail s.a. KFUM-i suures saalis Snickarbacken 2. Alguks kell 17. Esinevad Lydia Vohu (näitleja) ja Erika Veskimets.

Lydia Vohu

● Rio de Janeiro'se Brasiilias, len-das Princetoni, N.J. elunev mag. Eugen Raudsepp. Ta on varemalt paariks kuuks, olles saadud konsulteerimistööle ülikooli juurde USA Agency for International Development poelt.

Jüri Lippu mälestades

Möödunud nädalal sai Stockholmis teatavaks, et pärast kevadpühi on Los Angelesis surnud Jüri Lipp, näitlejapaari Riina Reiniku ja Rudolf Lippu poeg, 28-aastana vanuses.

Jüri Lipp elukübis on üks neid traagilisi saatusi, mille arengukäigus inimene ise on abitu. Abitu on ka omakette hool. Koos vanemate ja õe Tiinaga siirdus ta Stockholmist viiekümnead aastat alul Kanadasse. Juba lapsepõlves avastati ta juures suhkruhaigus. Lõpetanud kesk-kooli, asus ta ülikoolis õppima arheoloogiat, osutades andekust ja suurt huvi. Avarades lootusteriikas tulevik. Siis tekkisid esimesed häired nägemises, algul ühes silmas, hiljem ka teises. Arstid katsid ühe silma nägemist päästa operatsiooniga, see ei annud loodetud tulemusi. Võitlus nägemise eest kestis pikki aastaid. Pikk ja kannatusterikas oli ka aeg olukor-dadele kohanemiseks. Arheoloogia õppimine tuli katkestada. Ta asus õppima töötamist raatidel, kus võib toime tulla ka vähema nägemisega. Uued lootused. Ja kui saabus täielik pimedus, asus ta õppima muusikat Konservatooriumis. Optimaatlik ja elujalg. Meeleoluloolu ja oli ta kau-nis lauluhäl äratnud jba varemud tähelepanu ja häid lootusi. Ta oli suuteline ennast ise ka gitaril saat-ma. Jüri Lippu heliplaate leidub ka Rootsi eestlaste kogudes.

Jüri Lippu alaline elukoht oli To-

Jüri Lipp oma gitariga esinemas.

rontos vanemate kodus. Los Angelesi oli ta kutsutud esinema solistina Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel. Pärast esinemist jäi ta sinna sõprade juurde mõneks ajaks puhkama. Ta suri influentssasse. On põhjust arvata, et suhkruhaigus oleks ta noored elu-päevad mõne aasta pärast niikuini lõpetanud — nende saatus on ette määratud — Puhka rahus! Ja sügav kaastundeavaldus emale-isale-õele!

ED REINING

Sõnalis-muusikaline õhtu väliskülalisiga

Eesti Kultuuri Koondise järgmise üritusena toimub sõnaline-muusikaline õhtu 2. mail kell 17.00 KFUM-i (Soome Maja) suures saalis, kus esinejateks on Kanada külalisel Lydia Vohu-Viksten ja Erika Veskimets.

Belpool mainitud külalisesinejad Lydia Vohu ja Erika Veskimets on Kanadas üldiselt tuntud lavakunstnikud.

Lydia Vohu õppis näitekunsti Tallinnas Paul Sepa Teatrikunsti Stuudios. Tegelikult teatri tööga alustas ta 1936.a. Ugala teatris Viljandis. 1938. aastal siirdus edasi Estoniasse, kus töötas kuni pidi põgenema Saksa-maale. Kui Kaarel Sõõder asutas Saksamaal Eesti Rahvusteatri, oli L. Vohu üks aktiivsematest kaaste-gelastest. Hiljem Kanadas jätkas L. Vohu näitekunsti viljelemist täie tööjõu ja innuga, olles praegu üks võimekamaid näitlejaid seal asuvas Eesti Rahvusteatri. 1968. aastal tähistas 30. a. lavategevuse juubelit, la-vastajana ja peaosalisena B. Kangro dramatiseeritud Aino Kallase "Reigi õpetajaks". Kas jõudis juubilar oma kunstilise loomingu kõrgpunkti selles lavastuses või oli ta jõudnud sel-teni juba Tiinana Kitzbergi "Liba-hundis", keda esimest korda män-gis Ugala, kujunedes tema hilje-gosaks Estonias ja hiljem paguluses? Kes teab? Kuid ühte võib mainida, et Lydia Vohu on tunnustatud üheks parimaks dramaatiliste osade kujun-dajana.

Erika Veskimets on õppinud Tartu Kõrgemas Muusikakoolis pr. Maho-tina ja hiljem Tooni Krooni laulu-klassis Vanemuises tegutsenud noo-rema solistina vähe rohkem kui aas-ta. Põgenikuna Saksamaal Blomber-

Erika Veskimets

gis laulis naiskvartetis ja solistina paljudes eestlaste keskustes. Kanadas jätkas õppimist Helmi Betlemi juures ja kohalikus konservatooriumis, ooperi klassis Veldoni Kilbour-ni õpilasena. Konservatooriumi ka-vas korraldatud ooperite õhtutel kaa-sa laulnud solistina. Samuti on ta raadios esinenud. Eestlastele on ta laulnud nii Torontos kui ka teistes linnades, kaasa arvatud USA. Näi-lejana teatris on ta andnud välja-paistvaid karakterkujusid.

Mõlemad kunstnikud esinevad 2. mail KFUM-i suures saalis. Snickar-backen 4, EKK poolt korraldataval sõnalis-muusikalisel õhtul. L. Vohu esitab M. Underi, B. Kangro, A. Ran-niti ja A. Viirialdi luuleloomingut ja E. Veskimetsa kavas on — V. Loi-gu, J. Zeigeri, M. Saare, H. Kändi, E. Oja, R. Pätsi ja E. Tabina heli-toid.

Pärast esinemist korraldab EKK külalistele vastuvõtu Eesti Majas, kus vestluse kohvilauas võib kuul-da ülemere-maade eestlaskonna teat-rielust ja -tegevust. Koostööviisi-st osavõtjal palutakse registreeruda tel. 11.31.16, kuni 29. apr. 71. kl. 10—16.

Esinejaid ja kirjanikke kirjandusõhtul. Vasakult R. Kolk, El mar Pettai, Helga Nõu, Liida Tuulise, Kaljo Raid, Aarne Viisimaa, Harri Kiisk, Kalju Lepik, Alfred Pisuks ja Aarand Roos. (Foto: Lepper)

Noutakse

Algus lk. 1

nende raadiovõrkude kulusid tuleks võtta riigi kanda eelarvelises korras.

President Richard Nixon tegi nagu teatas ameerika ajakirjandus, korralduse selgitada nimetatud raadiotega seotud küsimusi nende eadapilisele eesmärgile, struktuuri ja finantseerimise alal.

E. Rahvuskomitee märgukirjas presidendile taotleti, et nende raadiote eadapilise korralduse kaalumine arvesse võetaks ka Eesti ja teiste Balti riikide jaoks saadete loomine. Ühtlasi märgiti, et ka sel juhtumil kui Vaba Euroopa ja Vabadusraadio ka vormiliselt muudetakse riiklikeks ettevõtteks, oleks Balti riikide jaoks nende raadiotes saadete asumine täielikus kooskõlas USA välisuse poliitikaga, mitte tunnustada Eesti ja teiste Balti riikide okupeerimist ja N. Liidu inkorporerimist.

Kui peaks korda minema Balti riikide jaoks uute saadete asutamine kas Vaba Euroopa või Vabadusraadio juures, et muudaks see olukorda Madridis asuva Eesti Vabaduse Hääle raadio suhtes.

Kõigil neil rahvastel, kellel on peale vormiliselt ametliku Ameerika Hääle saadete veel raadiosaadeteid ka Vaba Euroopa raadiovõrgus, on Eesti Vabaduse Häälele sarnanevaid saadeteid ka Madridis.

Järjekult, eestikeelsete saadete saamine Vaba Euroopa raadios ei vähendaks vajadust Eesti Vabaduse Hääle raadio järele. Need saadete aga jääksid endiselt rahvusrühade enesete finantseerida. Eesti Rahvuskomitee ja Ühendatud Eesti-Ameerika Komitee poolt tehtud sammud Madridi raadiotele USA riigisaadetele toetuse saamiseks on leidnud ebasoodsa vastukaja.

Eesti Vabaduse Häälele raadiote rahakogumist korraldab Ülemaamaks Eesti Kesknõukogu ja suuremaks toetajaks on Eesti Rahvuskomitee.

(VEES)

Vaikselt lahkunud armast meest, isa, vanaisa ja venda

Jüri Aarne't

* 29.9.1905

† 19.4.1971

mälestavad sügavas leinas

ABIKAASA

TUTAR PEREKONNAGA

POEG PEREKONNAGA

ODE PEREKONNAGA Eestis

Oma armast vilistlast

Evald

Piirisild'a

mälestab sügavas leinas

KORP! FRATERNITAS ESTICA

Kohalik elu

GÖTEBORG

ELA peakoosolek

Eesti Laste Abistamisühingu peakoosolek toimus neljapäeval, 6. mail kl 18.30 Jätku Bommis, St. Eriksg. 4 teisel korrusel paiknevas Studiehjemmeti ruumes. Päevakorras koosoleku avamine ja rakendamine, 1970 suvekodu ja ELA asutuse kassa ja tegevuse aruannete kinnitamine, ELA asutuse 1971 kassa ja tegevusekassa kinnitamine, suvekodu 1971 tegevuskava ja 1972 eelarvekava läbivaatamine ja kinnitamine, juhatus ja rev. kom. valimine, koosoleku algatutad küsimused.

Kuna ruumid on avatud tund aega varem, on liikmelil võimalus tasuta liikumiseks, võetakse vastu ka uusi liikmeid. Oleks soovitatav, et suvekodusse registreeritud lastevanemad oleksid ühtlasi ka ühingu liikmed, see võimaldaks ühinguaga lähedasmat kontakti. Pärast koosolekut kohivilaud.

G E M Klubi teadaanne

G E M Klubi on suletud mai, juuni, juuli ja augusti kuudel. Seega toimus viimane Klubiühtu enne suvevaheaja kolmapäeval, 28. aprillil, ja laupäeval, 1. mail toimunud traditsiooniline Maipidu, millest lähemat informatsiooni eriteate all.

Klubi juhatus tänab lahkede külalast ja soovib kõigile heleda suvepuhkuse. Tere tulemast sügisel!

STOCKHOLM

Eelteade eestirootsi suvepäevast

Eestirootslaste 26-es Suvipäev Rootsis, n.n. Hembygdengen leiab aset pühapäeval, 15. augustil 1971, algusega kell 11.00 Värmöds, Klienteni Björknesspaviljonis. Tänavune Suvipäev pühendatakse erilisel Haapsalu Rootsi Gümnaasiumi 40 aasta juubelile (pidulik avamine 28. aug. 1931) aga ka üldiselt iseseisvusaegsele Läänemaa Ühisgümnaasiumile, kes nii eesti kui rootsi kooli töötas sama katusel all, sama ühise direktori Antoni Uthi juhtimisel. Kõik kungiseid kasvatikuid, nende perekonnaliikmeid ja tuttavad on teretulnud eestirootslaste tänavusele Suvipäevale.

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Osakond

ütleb kõigile teretulemast traditsioonilisele maivastuvõtule, mis toimub cocktail-party'na Bernsis 30. aprillil kell 15.

JUHATUS

STOCKHOLM

Eittekandekohtu

Eesti Liberaalideühenduse Koon- dis korraldab reedel, 7. mail kell 18 Eesti Majas, Regeringsgatan 24 eittekandekohtu, kus prof. Harald Perlit ja pr. Anna Perlit vestlevad oma tähelepanekuist Türgis ja Lähis-Idas. Kõik on teretulnud.

STOCKHOLM

Ülteskuste noortele!

Noored Stockholmis, kes on huvitatud jalgpallist ja soovivad Noortepäevadel toimuvast jalgpallivõistlusest osa võtta, palutakse end kiiresti registreerida M. Kikerpuule — tel. 08/710 61 58.

Reedel, 21. mail valitakse parimad mängijad välja laupäeval, 22. mail toimuvale eesti-läti jalgpallivõistlusele.

STOCKHOLM

Tänuavaldus

Täna südamest kõiki, kes mind minu 80-aasta sünnipäeval meele pidasid ja tervitasid.

IDA PARSMAN

ÖREBRO

Mai vastuvõtt

Örebro eestlaste järjekordne kokkutulek enne suvevaheaja toimumist seokord mai vastuvõttuks Elceby Almby's pr. M. Pärtna suvemajas Bergvägeni, umbes 6 km. Örebrost. Lähema informatsiooni saamiseks palub Örebro Eesti Seltsi juhatus osavõtta soovijail helistada juhatusliikmele telef. 18 78 25, 12 36 63 või 18 21 82. Kuna kokkutulek jääb kevadehooaja viimaseks, ootab juhatus rohkearvulist osavõtta.

Stipendiume

Algus lk. 1

lest saadik matemaatikak ja statistikat Stockholmis ülikoolis; loodab saavutada filosoofia kandidaadi kraadi sel kevadel ja edasi õppida doktorikraadi saamiseks statistika alal. Tegutsenud gaidina ja spordijuhina. Töötanud eesti noortetöö sekretärina. Koostab ja töötab praegu läbi eesti noorte kartteeki.

REET HENDRIKSON: Sündinud 21. juunil 1944 Pärnus ja saabus samal aastal Rootsi. Lõpetas Uppsala Eesti Täienduskooli 1957. a. gümnaasiumi 1963. a. Sooritas fil. kand. eksami Uppsala Ülikoolis 1967. a. Viibis Rootsi-Ameerika sihtasutuse stipendiaadina Ameerika Ühendriikides 1967/68. ja õppis Georgia Medical College's. Õppis alates 1970. a. Orff-instituudis Salzburgis (Austria). Täiendades end muusika alal ja jatkates uurimusi eesti rahvamuusika teemal. Populaarse eesti rahvalaulude heliplaadi autor. Tegutsenud gaidina. Uppsala Eesti Üliõpilaskonna liige. Akadeemiliselt kuulub Eesti Naistööliste Seltsi. Premeriititud 1970. a. Rootsi Eesti Kultuurikoondise kultuurauhinna Pürit Hallipi nimelise mälestusfondist.

EVA MARIA KLEMMER: Sündinud 9. jaanuaril 1951 Hälsingborgis. Lõpetas Eesti Täienduskooli Göteborgis 1962. a. ja Stockholmis Eesti Gümnaasiumi 1970. a. Opi edasi Stockholmis pedagoogika alal. Tegutsenud hellekste juhina skautluses ja "Kassari" rahvatantsurühma liikmena. Akadeemiliselt Eesti Naistööliste Seltsi noorliige.

ANDRES KOERN: Sündinud 13. aprillil 1916 Stockholmis. Lõpetas Eesti Täienduskooli Hälsingborgis 1961. a. gümnaasiumi samas 1965. a. Viibis 1965/66. a. stipendiaadina Ameerika Ühendriikides ja õppis Andrew College's (Cuthberg, Georgia). Alates 1968. a. õpib Lundi ülikoolis ja loodab saavutada phil. mag. kraadi 1972. a. füüsika alal. Tegutsenud skaudina: Eesti Üliõpilaskonna Lunds mitmekordne esimees; Eesti Üliõpilaskonna Rootsis abiesimees. Akadeemiliselt Eesti Üliõpilaste Seltsi liige.

MARE KÖSTER: Sündinud 15. detsembril 1915 Dalsjöforsis. Lõpetas Eesti Täienduskooli 1937. a. ja tehniliste gümnaasiumi keemia alal 1963. a. inseneri kraadiga. Opi edasi Karlstadis pedagoogika alal. Osa võtnud skautlikust tegevusest ja töötanud kasvatajana eesti laste suvekodus. Eesti Üliõpilaskonna Göteborgis liige.

MART NURK: Sündinud 31. augustil 1942 Tallinnas. Lõpetas Stockholmis Eesti Üliõpilaskooli 1955. a. ja gümnaasiumi 1964. a. Opi Stockholmis ülikooli õigusteaduskonnas, lootes saavutada jur. kand. kraadi käesoleval aastal ja edaspidi lisada eksami majandusteaduse alal. Tegutsenud skaudina. Pidanud mitmesuguseid ametid Stockholmis Eesti Osakonnas ja Eesti Üliõpilaskonnas Rootsis. Rootsi Eestlaste Esinduse liige. Akadeemiliselt korp! Vironia liige; praegu Rootsi konna abiesimees.

JUHO NÖMM: Sündinud 28. mail 1946 Geislingenis (Saksamaal). Asus vanematega Rootsi 1951. a. Lõpetas Eesti Täienduskooli Olofströmis 1959. a. ja tehnikagümnaasiumi Karlskronas 1965. a. insenerikraadiga. Opi Lundi tehnikaulikoolis ja loodab saavutada tsiviilinseneri diplomi käesoleval aastal. Tegutsenud skaudina. Olnud Eesti Üliõpilaskonna "Lundis sekretäriks. Töötanud kasvatajana eesti laste suvekodus. Akadeemiliselt Eesti Üliõpilaste Seltsi liige.

KAI PÄÄSKE: Sündinud 7. novembril 1904 Schwerinis (Saksamaal). Asus Rootsi koos vanematega 1918. a. Lõpetas Eesti Täienduskooli Lundis 1956. a. ja sooritas 1965. a. Lundis abituriumi. Opi Lundi ülikooli füsioloogia-teaduskonnas, lootes saavutada fil. kand. kraadi 1972. a. Tegutsenud gaidina. Olnud Eesti Üliõpilaskonna Lundis ja Eesti Üliõpilaskonna Rootsis sekretäriks. Akadeemi-

liselt Eesti Naistööliste Seltsi liige.

AHO REBAS: Sündinud 17. juulil 1946 Borases. Lõpetas Göteborgi Eesti Täienduskooli 1958. a. Sooritas tüdenieksamid 1965. a. Peale sõjaväe teenistust õpi Göteborgi ülikoolis alates 1968. a. kavatsedes saavutada mag. mag. kraadi käesoleval aastal. Elavalt osa võtnud mitmesuguse eesti organisatsioonide tööst. Skautluse riidades ühendatud nooremskautnastriks. Laulab Göteborgi Eesti Meeskooris. Eesti Üliõpilaskonna Göteborgis juhatus liige. "Veskimäe" rahvatantsurühma liige. Opetaja Göteborgi Eesti Alkoolis. Töötanud kasvatajana ja juhatajana suvekodus. "Narva" Vabariikliku juhatus liige. Akadeemiliselt Eesti Üliõpilaste Seltsi liige.

HAIN REBAS: Sündinud 23. jaanuaril 1913. Tallinnas. Põgenes vanematega üle Soome Rootsi. Opiis Eesti Täienduskoolis Göteborgis. Lõpetas gümnaasiumi 1961. a. Saavutas fil. kand. kraadi Göteborgi Eesti Meeskooris 1967. a. ja töötab praegu samas ajaloo instituudis juures fil. dr. kraadi saamiseks, milleni loodab jõuda 1973. a. Doktoritöö teemaks on: Rootsi infiltratsioon Eesti- ja Liivimaa keskajal lõpus. Eesti Üliõpilaskonna Göteborgis ja "Narva" Spordiklubi liige. Laulab Eesti Meeskooris Göteborgis. Akadeemiliselt Eesti Üliõpilaste Seltsi liige.

PEETER TEEDLA: Sündinud 13. septembril 1946 Stockholmis. Lõpetas Stockholmis Eesti Alkooli 1959. a. Sooritas gümnaasiumi lõpuksami 1965. a. Opi (aastase vaheajaga sõjaväeteenistusel) matemaatikak ja teoreetilist füüsikat Stockholmis ülikoolis, kes saavutas fil. kand. kraadi käesoleval kevadel. Kavatses edasi õppida Toronto ülikoolis (Kanadas) M.S. kraadi saavutamiseks. Tegutsenud skaudina. Stockholmis Eesti Osakonna juhatus liige. "Kassari" rahvatantsurühma liige. Akadeemiliselt korp! Ugala liige.

TIHU VALDES: Sündinud 2. aprillil 1949 Strömstadis. Lõpetas Stockholmis Eesti Alkooli 1961. a. kevadel. Sooritas kõpuksksamid 1967. a. Opiind alates 1968. a. Stockholmis, Uppsala ja Lundi ülikoolides, taotledes fil. kand. kraadi. Aktiivset tegevust skautluses. Olnud Stockholmis Eesti Osakonnas, Uppsala Eesti Üliõpilaskonnas, Eesti Üliõpilaskonna Rootsis ja Eesti Üliõpilaskonna Lundis liikmeks. Akadeemiliselt korp! Filiae Patriae liige. Olnud "Kassari" rahvatantsurühma ja Stockholmis Eesti Naiskoori liikmeks.

Väljaspool Rootsit määrati Jüri Lelleli mälestusstipendiumid järgimoste eesti üliõpilastele:

Ameerika Ühendriikides: Maaja Duesberg, Andrea Jürilado, Shirley Kangur, Heikki V. Leemant, Hele Kristine Leemant, Merike Lepasaar, Christine Elise Lind, Kaja Parming, Tõnu Perming, Jaak Pedak, Odiv Taremäe.

Kanadas: Arvo Kuld, Toomas Marley, Reet Vanaseija, Helle Kaja Viir-laid.

Kanadas USA-s õppimiseks: Peeter Andrus Kivestu, Reet Nurmberg. Saksamaal: Tihu Ann Kallas, Toomas Kurrik, Ivika Ots, Thomas Ots, Raol Sander, Ene Schmidt, Rene Tomingas. Soomes: Esmo Olavi Mikael Ridala. Argentinas: Ingo Tiit Jaagu. Austraalias: Pia Kolist. Inglismaal: Toomas Ojasoo.

Petseri varad

Algus lk. 1

Petseri kloostris varade kohta seletas prototoni Juri Poska mehe lehe esindajale tänuavaldust järgmiselt.

Kloostris varasid võib õigusega nimetada muinasjutulisiks. Kloostririse, mis asutatud 1473 on aastastade vältel kogunenud kinnistusi rikkalik kaupmeestest, vürstidest, isariidid ja tsarinnadest. Mitu komplekti armulaua riisti oli puhast kullast, nagu karikad, ristid, suitsupannid (kadilad) ja diskoid, kuhu asetati pühitsetud leib-pros-farad.

Heaks kombeks oli kloostrile kindla kallise, pärlite ja kullaga ehitud preestri ja piiskoppide ametirüüdis.

Harulduste huiges, mis kloostrile kuulusid, oli näiteks tsar Ivan Himsa kaalakeed. Kloostris raamatukokku võis kuuluda inkunabeid, s.o. raamatuid, mis on trükitud enne aastat 1500.

Munk-hiipadiakon Johannes Jürgenson, kes nüüd elab Stockholmis ja kes järjekindlalt on viibinud Petseri kloostris, on jutustanud, kuidas ta metropoliit Aleksandriga pärast tema pühitsemist 1921. a. külastas kloostrit.

Metropoliidile näidati kloostrile kuuluvat hiigelsuurt briljanti, mis asunud kolme lukustatud kasti sees, mille üks võti, nagu avamisel seletas, oli kloostris ülemal, piiskopi käes, teine tema abi ja kolmas kloostris majanduslema valduses.

Kloostris varad suudetud päästa esimese Saksa okupatsiooni ajal ja ka enamlaste 1940-41 okupatsiooni ajal, kuna oldi küllalt ettevaatlikud. 1941. a. Saksa okupatsiooni saadused toodi varad kloostrisse tagasi, kuna ei osatud midagi karta. Võib oletada, et varasid jäi ka siis masse ja võib olla, et need sinna jäädvadi, märgib J. Poska.

Petseri kloostris ülemaks on praegu keegi Venest saadetud partefuktsionär, aelle nimi Alippi. Mees kannab ka mungarüü.

● USA suurima ajakirja Sports Illustrated illustraatorina töötab Toomas Vin-Lainas.

Puhkekodu

kolmele eesti pensionäriale Akersbergas, Räägikse eesti ja soome keelt. Tel. 0764.605 77.

Ilmus

Karl Ristikivi

LOHE

HAMBAD

romaan, 252 lk.

Hind köit. kr. 27.—, br. kr. 20.—

EESTI KIRJANIKE KOOPERATIV

Fack 1, 220 03 Lund

Pg. 43 37 71

BENIDORM - RIDAMAJA

Hispaanias parema kliimaga supeluspiirkonnas, Benidormist 6 km Altea poole, moodne kahakordne hea standardiga 4-toaline ridamaja, 87 m², kohe soodsalt müüa. Svimmingspool. Aednik ühine kohaliku Rootsi villa ühinguaga.

Lähem informatsioon: advokaat Ervin Pang, Arsenalsgatan 4,

111 47 Stockholm, tel. 08/21 70 30 — 21 59 50.

EPL ristsõna nr. 9

● Saksamaale saabus seoses isa surmaga Los Angelesis elunev sealse eesti seltsi esimees Avo Pii-risild. Isa elas Oldenburgis.